

סוף מעשה במחשבה תחילה

נקודת מחשבה מפרשת השבוע לחיי המעשה

להקים משכן

הקודש. כעת, התקווה כבתה. נכון, לכל שבת יש מוצאי שבת, ואם חיכו עד הנה יוכלו להמתין עוד מעט. אבל ההתחלה ברגל שמאל שידרה אווירת דחייה. התחושה הייתה כביכול משמים מסמנים להם 'אינכם רצויים בפלטרין של מלך'.

אותה שבת שהה הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן, הרב מפוניבז', בחיפה. הוא אסף את הפליטים כולם וסיפר להם סיפור: "מרא דאתרא שחי בעיר קטנה ורחוקה, חיפש שידוך לבתו שהגיעה לפרקה. הצעות רבות לא היו בנמצא, אולם בחור אחד שבה את לב הרב בהתמדתו ובנועם מידותיו. אלא שחיסרון גדול העיב על בחור זה. הוריו היו אנשים פשוטים וקלי דעת, בקושי שמרו על מסורת ישראל.

"חכך הרב בדעתו ולבסוף החליט להשיא את בתו לבחור, על אף המחותנים.

"אבי החתן מצא את עצמו במבוכה. בתור המחותן של הרב החל לפקוד את בית הכנסת בשביל 'לכבד את המעמד'. בהמשך החל להקפיד על כשרות, שמירת השבת בביתו השתנתה, ואט אט הפך ליהודי מכובד שומר תורה ומצוות.

"כל אחד מאלה שיושבים כאן איבד בני משפחה", נתן הרב מפוניבז' עיניים טובות בפליטים האומללים. "כולם מחותנים של הקב"ה. מכל אחד מכם הוא לקח אליו 'שידוך'.

"יד רביעית מליסינג אחרי תאונה? זה מה שכתבת במודעה?" החבר בקושי מצליח לנשום מצחוק. "אתה נורמלי? מי יקנה ממך כזה רכב???"
"אז מה כותבים?" תהה בעל הרכב.
- "תכתוב: יד ראשונה. ללא תאונות. מרופא".
אחרי שבועיים פוגש החבר את בעל הרכב: "נו, הצלחת למכור?"

"מה פתאום", השיב בעל הרכב, "תראה מה כתוב במודעה. רכב כזה מוכרים!?"

הלוויים, בשונה מבני ישראל, לא נספרו יחד עם כל ישראל. את הלוויים נצטוו משה להפקיד על המשכן וכליו. "ובנסוע המשכן יורידו אותו הלוויים ובחנות המשכן יקימו אותו הלוויים".

ומי שאינו לוי, ובפרט כיום שאין משכן, מה יכול ללמוד מן הפסוק הזה למעשה?

כגודל הציפייה, כך גודל האכזבה.

הם חיכו כל כך לעשות את השבת הראשונה בארץ ישראל ולהתראות עם קרוביהם, אך האנייה שעגנה בנמל מאוחר מדי ביום שישי - שיבשה את התוכניות.

שלדי האדם שעלו ארצה מן התופת בתום מלחמת העולם השנייה, היו כבויים ברוחם כמעט לחלוטין. כל התלאות שעברו כופפו את רוחם עד לעפר. כאשר סוף סוף זכו לצאת בחיים אחד מעיר ושניים ממשפחה, שביב תקווה אחד הפיח בהם כוח רצון: להגיע לירושלים עיר

מחותן של הקב"ה

מי צריך 'להוריד'?

"להיות מחותנים של הקב"ה", המשיך הרב מפוניבז' לטוות את דבריו הערבים, "זו זכות עצומה! עכשיו אתם צריכים 'לכבד את המעמד', להתנהג בצורה המתאימה למחותן החשוב ביותר..."

אחד מאותם יהודים ששהה במקום תיאר לימים את האירוע. לא היו בפיו מילים מספיקות לבטא איך השכיל הרב מפוניבז' לזקוף את קומתם הרוחנית בכמה משפטים בודדים.

בספר 'כנסת יחזקאל' לרה"ק רבי יחזקאל מראדומסק, ביאר את הפסוק בדרך רמז באופן נפלא: הלוויים הלא הם רמז לראשי אלפי ישראל, תלמידי החכמים שומרי משמרת הקודש. כל יהודי הרי הוא

משכן להשראת השכינה, אלא שהאדם נברא כך שהוא אינו עומד במדרגה אחת ולכן יש לכוון אותו תדיר.

וזהו רמז הפסוק "ובנסוע המשכן", אם רואים ראשי הציבור יהודי ש'נוסע' ומתרום וליבו רם ומתנשא, עליהם לדאוג להוכיח אותו שישפיל את רוחו ולא יחטא בגאוה - "יורידו אותו הלוויים". אולם "ובחנות המשכן",

אם רואים הם יהודי שרוחו שפלה עליו כמו קרקע זו עליה נבנה המשכן - "יקימו אותו הלוויים", עליהם לעודד את רוחו ולהרימו מעפר.

* * *

את חלק הרמז הראשון בפסוק אנו יודעים לקיים בהידור. לפעמים בהידור רב מדי.

ואנחנו בכלל לא 'לוויים'...

אבל אם כבר נגענו בתחום שאינו שייך לנו ודאגנו 'להוריד' אנשים מסוימים שלדעתנו לא נהגו כהוגן, הנה לנו חלקו השני של הרמז בפסוק שאיש לא ידקדק בנו אם 'לוויים' אנו כדי לקיימו: לדאוג לעודד את נשברי הלב, את נדכאי הרוח. 'רכב כזה' - גם אם הוא 'יד רביעית' - לא מוכרים!

לא כולנו 'הרב מפוניבז' ולא לכולם יש רעיונות מוצלחים איך לעודד. אבל להתעניין בשלומם, להאיר להם פנים - זאת יכול כל אחד.

"שאו את ראש... בני ישראל!"

הקם תקים עמו

"פקוד את בני לוי... כל זכר מבן חודש ומעלה" (ג, טו)

"מבן חודש ומעלה - משיצא מכלל נפלים" (רש"י).

יש מקשים: בהמשך (ג, מ) כשנצטוו משה לפקוד כל בכור זכר לבני ישראל מבן חודש ומעלה, כתב על כך רש"י "מבן חודש ומעלה - משיצא מכלל נפלים". מדוע אצל בני לוי מפרש רש"י נפלים בפשטות ואילו אצל בכורי ישראל כתב רש"י "ספק" נפלים.

בספר 'דביר קדשו' הביא לפרש מה ששמע: ידועים דברי חז"ל (הובאו ברש"י ג, טז) שכאשר נצטוו משה למנות את שבט לוי "מבן חודש ומעלה", אמר משה לפני הקב"ה איך אכנס לאוהליהם לדעת כמה תינוקות יש בכל אוהל. ענה לו הקב"ה "עשה אתה שלך ואני אעשה שלי". עמד משה על פתח האוהל ובת קול יצאה מן האוהל והודיעה כמה תינוקות יש בו.

לפי האמור, הדיוק ברש"י הוא נפלא: אצל בני שבט לוי, הודיעה בת קול למשה רבנו שהתינוקות שבאוהל זה יצאו מכלל 'נפלים' ודאי, שכן כלפי שמיא אין ספק כלל. אולם כאשר הלך משה רבנו לספור את בכורי ישראל - לא היה יכול לדעת אם תינוק זה היה בכלל נפל ויצא ממנו, או שמא לא נכנס מעולם בכלל נפל. לכן המניין אצל בכורי ישראל נעשה "מבן חודש ומעלה - משיצא מכלל ספק נפלים".

"ואתה הפקד את הלוויים" (א, נ)

בעל הטורים מביא מסורה "ואתה הפקד את הלוויים" ופסוק שני (תהלים קט, ו) "הפקד עליו רשע": "זוה הוא שאמרו אין אדם נעשה שוטר מלמטה אלא אם כן נעשה רשע מלמעלה. וזהו 'הפקד את הלוויים' שנעשו שוטרים, 'הפקד עליו רשע'".

ראש הקהל בברדיטשוב הציק והתאנה לרה"ק רבי לוי יצחק בשנותיו הראשונות בברדיטשוב. בין היתר הלך והלשין עליו פעמים מספר אצל הפריץ המקומי, ובאחד מערבי השבתות הגדיש ראש הקהל את הסאה, ובשעה שלא היה בעל ה'קדושת לוי' בביתו - העלה ראש הקהל את הרבנית והילדים על עגלת אשפה ושילח אותם מחוץ לעיר.

חסידי ה'קדושת לוי' הזדעזעו עד עמקי נפשם מן המעשה השפל. במוצאי שבת התארגנה משלחת נכבדה שנסעה אל הרה"ק רבי זאב וואלף מז'יטאמיר, לבקש ממנו שיפעל להעניש את ראש הקהל המתאנה ומציק לרבים ובני משפחתו.

אך שמע רבי זאב וואלף את בקשתם ונענה שלשווא הייתה כל טרחתם בנסיעה אליו. "בטוחני שכבר עומד רבי לוי יצחק ובידו תהלים והוא מתחנן לפני הקדוש ברוך הוא שלא יענש ראש הקהל בגינו..."

בסקירה אחת

אחר עיון וחיפוש רב, נראה שאפשר לתרץ את השאלה בה פתחנו על פי דברי הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ (תפארת יהונתן) על פסוק זה בפרשתנו.

מתוך דבריו למדנו שכאשר מחפשים מניין, הדגש הוא רק על העשירי שמגיע. אם יבואו אחר העשירי עוד תשעה בני אדם - אין בהם שום נפקא מינה. רק כשיבואו עוד עשרה, ניתן יהיה לחלקם לשני מניינים.

החשיבות הגדולה של תפילה במניין היא שבמניין לא מדקדקים בשמים על כל יחיד ויחיד אלא מקבלים את תפילת הציבור כולו.

הן אמת שכל יהודי חשוב בשמים, לכל אחד יש תפקיד ולכל אחד יש משמעות. אולם כשסופרים את כולם יחד, עושים זאת כדי למנוע קטרוג ולכלול את כולם באותו מצב.

משכך, אין משמעות למספר שאינו עגול.

* * *

היוצא מדבריו, שאיפכא מסתברא. מה שחשבנו שנראה כחיסרון בכך ש"מעגלים" את המספרים כלפי מטה, הוא טובה גדולה לכל הפרטים הבודדים. כך הם זוכים להיכנס יחד עם הציבור ואין מדקדקים במעשיהם.

בדרך רמו נראה לומר: כאשר יהודי רואה ש'דילגו' עליו, שכחו אותו, לא מנו אותו יחד עם כולם, לפני שהוא ממחר להיעלב או לנטור טינה או לכעוס, יש לזכור שזו טובה גדולה עבורו. זה אומר שהוא חלק מהכלל ואין מדקדקים במעשיו.

באחד הימים הגיח לחנותו של ר' ירוחם מתווך סמוק פנים. "תקשיב לי טוב, זו הזדמנות של פעם בחיים. הגיעה מכולה אדירה של סחורות מהסוג שאתה מוכר. הסוחר רוצה להיפטר מכל הסחורה ברבע מחיר. הקודם זוכה. אל תתווכח איתי אפילו על התיווך, רוץ מהר ותחטוף הכל".

שמע ר' ירוחם את המחיר לחפיסה ואץ רץ אל הנמל.

הוא פתח כמה ארגזים בחיפזון תוך שהוא קורע אותם, רפרף בעיניו על הסחורה ובו במקום רשם המחאות

"תקשיב לי טוב, זו הזדמנות של פעם בחיים. אל תתווכח איתי אפילו על התיווך"

לפקודתו של הסוחר.

בדרך לחנות, ניסה עוזרו של ר' ירוחם להבין: למה בחנות אתה בודק כל אריזה ופה לקחת גם סחורות פגומות?

איך לא תבין - משיב ר' ירוחם בעיניים נוצצות - בחנות אני קונה כל מוצר בעשרות שקלים ואסור לי לקחת סחורות פגומות שישכבו באפס מעש. במכולה הזו, אחרי כל ההפסדים, עוד צפויים לי רווחי ענק בשל פערי המחיר. שווה לי להפסיד מאתיים אריזות ולהרוויח עשרות אחוזים במחירן של אלפיים...

"במספר שמות כל זכר לגולגלותם" (א, ב)

כל מי שלמד פרשת במדבר ידע להסביר מהי חשיבות המניין של בני ישראל עד כדי שסופרים כל אחד ואחד.

התורה מגיעה לסיכום הסופי של השבטים, מתחילים למנות כל שבט בפני עצמו ולסכם את המספרים, והנה זה פלא: אין אף מספר שמסתיים במספר בודד. כל המספרים "עגולים". לא בעשיריות. במאות! [החריג היחיד הוא שבט גד שמסתיים ב'חמישים'. ואין כאן מקום להרחיב].

הדבר זועק דרשני: אם כל יחיד ויחיד חשוב ובלעדי אין 'כלל', עד כדי שהתורה מדגישה שיש לספור במספר שמות לפי 'ראש' - מדוע "מנכים" מהחשבון יחידים כדי לעגל את החשבון?

זו לא רק ההתעלמות המכאיבה של אותם פריטים בודדים שמעוגלים החוצה מן הרשימה. זו סתירה עצומה לכל הדרשות הגדולות על חשיבותו של כל יחיד...

* * *

החבילות עברו זו אחר זו תחת ידיו של ר' ירוחם הסוחר. הוא בחן אותן אחת לאחת, השגיח שהמוצר תקין, שלא נפל בו כל פגם ואפילו וידא שהעטיפות לא מקומטות.

את הסחורה הזו הוא יציג בחנותו, יצפה שהקונים יבואו בהמוניהם ויקנו את הסחורה, תוך שהוא ירוויח כמה עשרות שקלים על כל פריט. הכל חייב להיות מהטופ שבטופ.

חֲשֻבָה לְטוֹבָה

פנינים מפרד"ם התורה

הכניסה לפרדס: "לשמעון שלומיאל בן צורישידי" (א, ו)

בשל כך שהקפיד יעקב על שמעון ולוי שהרגו את אנשי שכם, אמר "אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל". ודרשו על כך חז"ל "אין לך עניים סופרים ומלמדי תינוקות אלא משבטו של שמעון". שבת שמעון נענש בכך שיתפרנס ממלאכות שלא ניתן להתעשר מהן ורוב בני השבט עניים היו.

לפי האמור, כתב בספר 'אוסם בושם' בדרך צחות, יש לבאר את מה שנהגו העולם לכנות איש ביש מזל בשם 'שלומיאל', שכן זה היה שמו של נשיא שבט שמעון שכולו היה שבת ביש מזל ועני...

פשט: "תפקדו אותם לצבאותם אתה ואהרן" (א, ג)

ולכאורה יש להבין מדוע יש צורך בשני אנשים שימנו אותם.

משיב על כך הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ בפשטות: מכיון שאסור למנות יהודים, נעשה המניין באמצעות כסף, מחצית השקל שנתן כל יהודי מגיל עשרים עד גיל שישים שהיה במניין. כסף זה הלך לצדקה.

וכבר אמרו חז"ל (בבא בתרא ח: ונפסק להלכה ברמב"ם הלכות מתנות עניים פ"ט) "קופה של צדקה נגבית בשניים..."

רמז: "ולקחת חמשת חמשת שקלים" (ג, מז)

בביאור כפל הלשון "חמשת חמשת שקלים", הביא בספר 'אברהם אנכי' לגאון רבי אברהם פלאגי בשם אביו

הגאון רבי חיים פלאגי דבר נחמד בדרך רמז:

הוא מקדים בשם הזוהר הקדוש שחמישה שקלים שניתנים בפדיון הבן הם כנגד אות ה' שנתווספה לאברהם אבינו בשמו, ולא ייקרא עוד אברם כי אם אברהם. ומדוע השקלים צריכים להיות מכסף, משום שמידתו של אברהם הייתה חסד וכסף כידוע רומז לחסד.

וזהו רמז הפסוק "ולקחת חמשת" חמישה שקלים שהם כנגד "חמשת" אות ה' שבשמו של אברהם. וזהו שמסיים הפסוק (שם מח) "ונתת הכסף לאהרן ולבניו", ה-כסף בה' הידיעה, שהוא כנגד מידת החסד של אברהם.

דרש: "וזאת עשו להם וחיו ולא ימותו" (ד, יט)

בספר 'דברי מאיר' דייק: אם נאמר "וחיו" הרי ש"ולא ימותו" הוא לכאורה מיותר.

וביאר בדרך דרש לפי מה שביאר חז"ל שקרח מנושאי הארון היה וראה ברוח הקודש, ששרתה רוח הקודש על נושאי הארון בשל קדושת הארון. לכן אומרת התורה "וזאת עשו להם וחיו" הן אמת שמקדושת הארון שהם נושאים הם מקבלים רוח הקודש, שנקראת **חיים**, כמו שמצינו אצל יעקב **ותחי** רוח יעקב אביהם ששבה אליו רוח הקודש, אולם עם כל זה "ולא ימותו", שיהיה בהם כוח לסבול את רוח הקודש ולהישאר בחיים.

ונראה להוסיף על דבריו מלשון הפסוק "וזאת עשו להם" משמע שצריכים לכך הכנה כלשהי, לכך

אומר הפסוק "וזאת עשו להם וחיו ולא ימותו... אהרן ובניו יבואו" - אין 'וזאת' אלא תורה שנקראת 'וזאת התורה', שעל ידי שיעסקו בתורה תחילה ועל ידי ש"אהרן ובניו יבואו" יבואו הלוויים נושאי הארון להסתופף אצל הצדיקים 'אהרן ובניו', בכך יעשו הכנה ראויה ל"וחיו" לקבל רוח הקודש, "ולא ימותו".

סוד: "איש על דגלו באותות לבית אבותם" (ב, ב)

בספר 'שפתי כהן' על התורה, לרבנו מרדכי הכהן מגורי האר"י הקדוש, הביא מה שמצא באחד הספרים הקדושים שעל כל דגל הייתה אות אחת משם הוי"ה. "דגל יהודה י', דגל ראובן ה', דגל אפרים ו', דגל דן ה'". לכל דגל הייתה השפעה קדושה מאותה אות החקוקה בו, וזהו שנאמר בפסוק "**באותות** לבית אבותם יחנו בני ישראל", שהשפע הגיע דרך האותיות.

לפי האמור מבאר ה'שפתי כהן' מה שמפורסם בישראל משם רבו הקדוש, האריז"ל, שבעת שמגביהים את הספר תורה כדאי להתקרב ולהסתכל באותיות הספר עד כדי שיוכל לקרוא אותן, ואם יכול הוא לראות אות שבה פותח שמו, יתבונן בה היטב ועל ידי כך נשפעת קדושה גדולה לאדם.

סוד הדבר - מטעים ה'שפתי כהן' - "לפי שיש בספר תורה שישים ריבוא אותיות, וישראל שישים ריבוא נשמות, וכל נשמה ונשמה מושפעת מאות אחת. וכשרואה אותה אות - מושכת לה [האות על הנשמה] שפע על ידי אותה ראייה..."